

Bilo je ob košnji. Gospodar je imel obširne travnike. Velikanske voze sena smo vozili domov. Nekega dne naložimo spet dišečega sena visok voz, uprežemo par domačih ogrskih volov, se spravimo na voz in poženemo.

Prijetna je bila tista vožnja v večernem hladu, na ravni cesti, visoko gori na dehtečem senu. Menili smo, kako je lepo in prijetno in še opazil nisem, da smo že pri mostičku, ki drži čez počasen potoček, in tudi ne, da sta se vola prerila že prav na stran ceste. Kar se ogledam, opazim nevarnost in zakričim obenem, toda bilo je prepozno. Kolesa so šla prav ob koncih mostnic, ki so se dvignile na drugi strani in — nagnil, zvrnil se je velikanski voz z mosta v vodo.

Mokri kot miši sta izlezli Bara in Kata iz umazane vode. Martinek pa ni mogel nikamor; žrd mi je pritisnila in zdrobila nogo. Gospodar je storil vse, da bi me spravil na noge, toda tudi zdravniki mi niso mogli pomagati. Ostal sem kruljevec in bom kruljevec žive dni. Lahko bi bil danes premožen gospodar tam na Ogrskem, pa sem reven piskrovezec; pa naj bo, je menda že božja volja tako.“

Martinek je končal, toda, ko smo ležali na dehteči otavi, gotovo mu je duh še dolgo dolgo plaval doli nad ogrsko ravnino, nad ravno cesto, nad nesrečnim mostom . . . . .

F—rec.

Sirotni Tonček in njegov oče.

(Pripoveduje Vesnin.)

(Konec.)

Prišel je do Marijine podobe, katero je bil pred sto leti, v zahvalo za rešitev iz velike nevarnosti, pritrdil pobožen mož na prastaro lipo in napravil pred njo malo klopico za molitev. Na tej klopici je klečal sedaj neznan mož v globoki pobožnosti in s sklenjenimi rokami.

Nehoté je deček obstal; ni hotel motiti tujca v njegovi molitvi in vendar bi se bil rad s kratkim vzdihom zatekel k priprošnjici Bogorodici.

Še je stal neodločen na istem mestu, ko je gospod vstal in krenil po gozdni stezi naprej, ne da bi bil zapazil Tončka.

Deček je nato pristopil k lipi, pokleknil na klopico in dvignil proseče oči in roke k Mariji in jo goreče prosil pomoči.

Otroško ji je potožil svojo nezgodo, in debele solze so mu tekale po licih.

Ko je vstal in šel naprej, je zagledal neko temno reč, ki je ležala na mahovitih tleh. Pripognil se je in jo pobral.

Bila je listnica, polna bankovcev. Še nikdar deček ni bil videl tolikega bogastva. Veselje mu je vzkipelo v srcu; a hitro je izginilo, ko se je domislil, da denarja ne sme obdržati, ker ni njegova last, ampak nedvomno

onega gospoda, ki je ravnokar molil pred podobno. Treba mu ga je torej vrniti.

„Saj me ni videl, nikdo ne ve, da sem našel listnico; če jo obdržim, si prihranim kazen — in kaj si vse lahko kupim za ta denar!“

Ta misel ga je navdala za hip; a prestrašen je zavrnil glas izkušnjavca; kolikor se je dalo, je tekkel za tujcem in ga glasno klical z jasnim otroškim glasom:

„Gospod, denar ste izgubili!“

Ves rdeč v obraz in komaj diha je slednjič vendar došel moža, ki ga je bil počakal, ko je slišal njegovo klicanje.

„Denar ste izgubili“, je zaklical Tonče težkosopeč in dvigaje listnico kviško, „tukaj je!“

Mož je bil suh in visok; njegovega lica se je videlo le malo, ker je imel širokokrajni slamnik potisnjen globoko na oči; a spodnji del obraza je bil pokrit z lepo, dolgo rjavo brado.

„Mojo listnico si našel, malček“, je dejal „in skoro si izgubil sapo, da si jo prinesel za mano; to si storil prav in lepo.“

Tonče je izročil gospodu njegovo lastnino, dvignil čepico in hotel hiteti naprej; a tujec, ki je z vidnim zanimanjem gledal za brhkim dečkom, ga je poklical nazaj.

„Kam se ti tako mudi, sinko?“ je dejal, ko je Tonče obstal in se začuden ozrl. „Saj še nisi dobil najdenine.“

„Najdenine?“ je ponovil deček, „saj listnice nisem iskal, videl sem jo le, ko je ležala na poti.“

„A prinesel si mi jo!“

„Ko bi tega ne bil storil, bi pač ne bil boljši nego tat,“ je odgovoril Tonče.

„Seveda, res je, a storil si mi veliko uslugo in za to bi ti tudi jaz rad napravil veselje. Nà, vzemi!“

Ob teh besedah je odprl listnico, vzel iz nje bankovec in ga pomolil začudenemu dečku.

„To je preveč, — mnogo preveč!“ — komaj je govoril od radostne presenečenosti, — „en del bi pa že rad vzel, ker sem ravno izgubil na semnju mojstrove denarje.“

„Vzemi, če ne, bom hud,“ je rekel tujec, „in zdaj mi povej, kdo so tvoji starši?“

„Moji starši so umrli,“ je odgovoril deček, „oče so utonili na morju, ko so se vračali iz Amerike, kamor so bili šli obiskat svojega hudo bolnega brata, mati pa so umrli za mrzlico.“

Tujec je postal skoro hkrati rdeč in bled.

„Kako ti je ime?“ je zaklical naglo.

„Tonče Zorjan,“ je odgovoril deček.

Zdelo se je, da hoče bradati mož Tončka objeti, a premisiil se je, in nežno je položil roko na njegovo glavo in mu pogladil mehke zlate lase.

„Pojdi, dragec, pojdi domov,“ je dejal, „saj se danes še vidiva. Kje stanuje mojster, pri katerem se učiš?“

„Moj mojster, mizar, stanuje tamle v Hudinjivasi števil. 5.“ Zvedavo ga je pogledal, a ker je bil obrnjen proč, mu ni deček videl v obraz.

Ker je bil bradati gospod očitvidno globoko zamišljen, ga Tonče ni hotel motiti; lepo ga je pozdravil, zahvalil se in krenil zopet proti domu.

Mojstra ni bilo doma; a gospodinji je začel deček obširno pripovedovati vse, kar je bil doživel; tudi o tem ni molčal, da je izgubil denar, ker ni pazil nanj, ko se je čudil zanimivostim semnja.

„Kaj, srebrnjak si izgubil!“ je zaklicala mizarica. „Bog pomagaj, to boš pa zopet polom!“

„A hvala Bogu, izgubljeni srebrnjak lahko kar zopet nadomestim,“ je rekel Tonče hitro in povedal, kaj se mu je prigodilo v gozdu.

Gospodinja se mu je nasmehnila, pogladila mu plavolaso glavo in dejala: „Priden deček si! Veseli me, da se je nagradila tvoja poštenost. A samo zaradi plačila ne smemo delati dobro, ampak iz bogaboječnosti in pravičnosti.“

Ko je prišel mizar domov, mu je žena kar položila srebrnjak na mizo, potem šele mu je povedala Tončkove dogodbe. Tako je preprečila, da se ni mogel razjeziti zavoljo dečkove nepazljivosti.

Dobrohotno je gledal mojster dečka, ki je plaho pričakoval, kedaj ga bode prijel za ušesa in posegel po palico.

„Več sreče si imel, nego pameti“, je dejal smeje se mizar, „a srce imaš na pravem mestu, in to je glavna stvar.“

Proti večeru je poslala mizarica dečka na vrt, naj nabere košaro sliv, ki so bile ravnokar dozorele.

„Jih tudi lahko ješ“, je dejala, „pa ne preveč, da ne zbolíš.“

To prijetno delo je šlo Tončku naglo izpod rok. Kolikorkrat je stresel drevo, se je vsula ploha temnomodrega sadja, in košarica, ki jo je bil prinesel, je bila kmalu napolnjena do vrha.

Ravno jo je hotel nesti v hišo, kar se odpro vrtna vrata. In kdo vstopi? Nihče drugi nego tujec, ki je bil Tončka tako bogato obdaroval.

Mizar in njegova žena, ki sta ga spremljala, sta se vrnila v hišo nazaj. Tonče je postavil košaro na travo in skočil dobrotljivemu gospodu nasproti.

„Izpolnil sem svojo obljubo in prišel“, je dejal tujec in se vsedel na klop pod košatim orehom in namignil še Tončku, naj prisede.

„Dosedaj me sploh še nisi dobro videl“, je rekel, odkril se je in položil svoj slamnik, ki mu je senčil lice, na klop. „Sedaj me pa dobro poglej in povej, če te moj obraz ne spominja na nekoga, ki si ga poznal.“

Pazno je uprl Tonče svoje oči v tujega moža; naenkrat je rdečica oblila njegovo lice in solze so mu zablestele v očeh.

„Seveda, seveda“, je rekel ves zmešan, „na mojega dobrega očeta me spominjate; ravno takšnele lase je imel in prav tako prijazno je gledal, kakor Vi — tako visoko in obokano čelo je imel — da, ko bi bil še živ, bi se mi zdelo, da ga vidim tukaj poleg sebe.“

„Ali veš čisto gotovo, da je že mrtev?“ je dejal tujec s tresočim glasom, „ali ni mogoče, da ga je Bog rešil na čudežen način?“

Tonče se je tresel na vseh udih. Naenkrat je veselo vzkliknil in se vrgel okrog vratu ptujcu, ki je razprostrl svoje roke.

„Oče! oče!“ je radostno zaklical in s smehom in solzami veselja je objemal tistega, ki mu ga je božja roka vzela in vrnila, tako neumevno in nepričakovano.

Ne dā se popisati, kaj se je godilo v njunih srcih. Mislila sta gotovo že oba, da se ne vidita nikdar več; a božja dobrota ju je zopet združila in napolnila njuni duši s čistim, velikim veseljem.

Ko je prvo ganjenje minilo, je oče Tončku pripovedoval, kako se je plavaje na kosu jadrenika rešil iz burnih valov na samotni otok, kjer so ga poldivji otočani gostoljubno sprejeli; še bolj pa so ga častili pozneje, ko jih je naučil toliko novih in koristnih opravil, da so se mu kar čudili kakor mogočnemu višjemu bitju.

A vkljub temu, da so mu dajali več nego so imeli sami, se Zorjan pri njih ni čutil srečnega in z nepopisnim veseljem je zagledal nekega dne, da se bliža velika ladja otokovi obali. Tudi mornarji in kapitan so se čudili, ko so našli Evropejca na samotnem otoku sredi morja in so ga seveda radovoljno sprejeli na ladjo. V svoji obrabljeni suknji je imel še precejšnjo vsoto denarja, ki jo je bil izkupil za hišo, katero je podedoval po svojem bratu v Novem Jorku. Ker je bila zavita v povoščeno platno, ji morska voda ni škodovala in Zorjan jo je ob potopu ladje srečno otel.

V Trstu je obiskal vdovo svojega prijatelja Samoborja in izvedel pri njej pretresljivo vest, da je njegova žena mrtva. Ko ji je bila gospa Samoborjeva zadnjikrat pisala, je vrnila pošta njeno lastno pismo z opombo „Naslovljenka je umrla“.

„In zdaj si Ti, sinko moj, vse, kar mi je še ostalo na zemlji“, je skenil Zorjan svojo povest „in le to me tolaži v žalosti za nepozabno tvojo mamico, da sem našel tebe tako poštenega, pridnega in pobožnega.“

Tonče se je privil k očetu: „Ali ostanete pri nas, v vasi?“ je vprašal, kakor bi se bal, da oče kmalu zopet odide.

„Ne“, je odgovoril Zorjan, „a vzamem te s sabo v stolno Ljubljano; vsako leto pa bova prišla semkaj, da položiva venec na grob tvoje matere in moliva za njeno dušo.“

„In da obiščeva Mizarjeve“, je dostavil Tonček, „mnogo se jim imam zahvaliti.“

V svojem veselju ni pozabil prejetih dobrot; a neizmerna je bila dečkova hvaležnost do Boga, ki je čudežno varoval očeta v smrtni nevarnosti in ga rešil smrti v morskih valovih.

